

Een ongenadig portret van mensen.

De nije foarstelling fan Tryater: *'Trouwferien en rjochtsaken....'* is in Fryske oersetting fan it stik fan de Flaamske teätermakker Arne Sierens (1959). *'Trouwfeesten en processen vuile hoeren bedriegers slechte ouders domme kinderen enzovoorts tot het einde der tijden'* is de folsleine titel. In stik oer in bûnt selskip fan minsken fan fleis en bloed, mei heftige emoasjes. Rap pratend yn in taal dy't like frjemd as tichtby fielt. Der wurde dingen 'útkeugele' of 'fan de muorre ôf skrotsen', ien moat him 'de lekskaal tichthâlde' en 'it nukt my niks wat de minsken tinksizze.' Wat gebeurt hjir, wa binne dizze minsken, dat wolst witte. In gesprek mei skriuwer Arne Sierens.

Karen Bies

Arne Sierens is ien fan de meast spile toanielskriuwers yn Flaanderen. Ek yn de rest fan België, Frankryk en Dútslân wurde syn stikken oerset en opfierd. Peter Sijbenga makke de Fryske oersetting, mei in soad aparte en soms selsbetochte wurden. Arne Sierens: 'Ik vond het onmiddellijk een leuk idee dat Tryater het in het Fries wilde opvoeren. Volgende week op de première hoor ik voor het eerst hoe het klinkt.'

Waar komt het verhaal *'Trouwfeesten en processen, enzovoorts'* vandaan?

'Ik was in Macedonië, in Skopje. Het was na de oorlog in Joegoslavië. Ook mensen uit Macedonië moesten verschijnen voor het tribunaal in Den Haag. Processen dus. En ik heb daar ook veel trouwfeesten meegemaakt. Feesten die zeven dagen duren met van die zigeunerorkesten. Ik schreef daar een stuk en wilde met acteurs op tournee door Europa. Maar er was nauwelijks geld en die mensen hadden geen papieren om naar het buitenland te gaan. Ik moest stoppen. Toen nam ik het thema mee naar Vlaanderen en met een aantal van mijn favoriete acteurs zijn we erop gevlogen.'

U schrijft niet eerst een stuk, u werkt meteen samen met de acteurs?

'Ja, al de eerste dag ga ik met mijn spelers de vloer op. Dan heb ik al materiaal en ideeën in mijn hoofd, maar ik zet ze niet op papier. Op de vloer beginnen we personages te ontwikkelen, situaties te improviseren. Zo stilaan komt er een ritueel tot stand dat ik uitschrijf. Een paar weken voor de première is er een script met tekst en scènes en dan treden we ermee op. Als in een choreografie wordt het op de vloer gemaakt. Het ritueel is voor mij belangrijker dan tekst.'

Waarom?

'Ik beschouw mij als theatermaker en niet als regisseur. Het klassieke circuit is niet mijn ding, ik kwam er snel achter dat ik zelf mijn stukken wil schrijven. Het is autonoom theater, niet literair, alles moet samen gebeuren. Het is ook geen komedie of tragedie, ik noem het grappig melodrama.'

Dit verhaal gaat over de prostituee Yolande die met pensioen gaat, wil trouwen en verhuizen. Eén van haar vrienden is Max, die zijn dochter Estelle ontmoet. Hoe komt u aan zo'n verhaal?

'Er is een film van Federico Fellini, 'Il bidone', waarin een oplichter na zoveel jaar zijn dochter tegenkomt. Dit thema legt prachtig het vaderschap en het dochterschap bloot. Een andere film van Fellini is 'La notte di Cabiria', een portret van een prostituee. Er is ook nog 'I Vitelloni', de nietsnutten. De acteurs en ik kijken samen naar zo'n film en dan zeg ik: 'Jongens, dit is de sfeer die we gaan meenemen.'

Over de taal. Ik hoor nieuwe woorden en er wordt opvallend snel gepraat.

'Als ik in een café ben, versta ik ook niet alles. Dat is niet erg, zo praten mensen. Het is belangrijk dat de intuïtie van de speler primitief en basic is. Allez, natuurlijk moet het publiek de essentiële zinnen en woorden wel meekrijgen. Ik gebruik termen en zinnen uit verschillende dialecten en ik vind ook nieuwe woorden uit. Uit de klank begrijp je precies wat er bedoeld wordt. Iemand zei gisteren: 'Dat is wel flink reutemeteute.' Ik versta dat als iemand die in de knoop zit. Het is niet rationeel maar ik begrijp het wel.'

U bent opgegroeid in een volksbuurt, de Brugse Poort in Gent. Op welke manier heeft die situatie u getekend?

'Het was armoede. Er waren veel vrouwen die heel hard praatten, omdat ze doof waren van de machines in de textiel fabrieken. Een deel van de wijk lag onder het niveau van de rivier de Leie. Elke winter waren er overstromingen. Het aantal gevallen van longontsteking en TBC was het hoogste van Europa.

Naast ons woonde de allereerste Marokkaanse familie van de wijk. Aan de andere kant een Rus, die na '45 in België was blijven hangen. Ik ging reizen, ik zag racisme. Op een bus stond eens: alle Marokkanen zijn dieven. Ik heb toen onmiddellijk een stuk gemaakt met als titel: 'NIET alle Marokkanen zijn dieven.'

Uw vader was artiest, schrijver van filmscenario's. Was uw thuissituatie een contrast met de omgeving?

'Het contrast was groot. Wij waren wel arm, maar mijn vader kende de avant garde in België en Nederland. Dat is de paradox. Mijn hele jeugd is getekend door de arbeiderswijk. Maar als theaterman ben ik beïnvloed door Japans theater, heb ik literatuur gelezen, dingen gedaan die niks te maken hebben met Vlaanderen of mijn wijk.

Gabriel Garcia Marquez heeft gezegd: 'Het boek 'Honderd jaar eenzaamheid' is zo universeel, juist omdat het over een dorp gaat.' Als je in detail over zo'n wijk kunt praten, wordt het een exact portret van de mens. Of het nu speelt in België of Canada of Friesland, ze gaan het daar begrijpen. Maar als je als maker begint over universele thema's komt het publiek echt niet kijken. Een zwevend portret heeft geen enkele wortel met de realiteit. Bon, dat is mijn theorie.'

Waarom kiest u ervoor om te schrijven over mensen uit een volkswijk?

'De meeste kunst is elitair en heeft te maken met de bovenkant van de maatschappij. Maar kunst over de onderkant wordt uitgestoten of oninteressant gevonden. Die verhalen krijgen geen subsidies, worden weggeduwd. Nu nog. Absoluut. Bij Toneelgroep Amsterdam zitten geen arme mensen in die zaal, hè. Het zijn ook geen voorstellingen over de onderkant van de maatschappij, hè. Het blijft een elite. Mijn obsessie is een portret maken van andere mensen.

Toen ik begon als theaterschrijver zocht ik een voorbeeld. Ik vond het niet bij Shakespeare. In Japan maakte Chikamatsu Monzaemon portretten van zijn wijk in Tokio. Ik las dat en dacht: dat is het. Hij koppelt een portret van zijn wijk aan een ongelooflijke poëzie. Dat is mijn ambitie ook. Ik maak geen volkstheater, ik maak ook geen populair theater, ik creëer een taal die theater is. Die een bijna therapeutisch effect heeft op het publiek. Het overstijgt het klassieke verhaal.'

U schrijft over de mensen uit een volkswijk. Maar maakt u uw stukken ook voor hen?

'De mensen uit een volkswijk gaan zelden naar het theater. Maar naar mijn stukken komen ze wel. Niet en masse, maar ze komen toch. Het varieert van heel jong tot heel oud publiek, en dat is ook mijn ambitie. In mijn stukken zit het publiek dichtbij. Ik eis van de spelers ook direct contact met het publiek. Misschien begrijpen ze niet alles, want ik maak geen simpele verhalen. Allez, de mens is niet zo simpel, hè. Mensen zitten vol met tegenstrijdigheden en twijfel en gekte, en dat laat ik ongenadig zien. Ik vind mezelf een seismograaf.'

Wat legt u bloot?

'Heel veel mensen in mijn publiek werken in de sociale sector en kennen de wereld van de volkswijk. Zij zeggen: 'Jij bent de enige die echt met die mensen gepraat heeft.' Wij vatten mekaar. We zitten allemaal vol met tegenstellingen. Maar laat ons dat accepteren. Het is absurd wat je ziet, maar probeer het te begrijpen. We zitten vol met emoties, dat leg ik bloot.

Er bestaat niet zoiets als een radicale visie op de mens. Een portret is niet rationeel, hè. Als mensen in het theater zichzelf zien, vind ik dat fenomenaal.'